

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

26. veebruar 2019*

[10. aprilli 2019. aasta määrusega parandatud tekst]

Euroopa Keskpankade Süsteem – Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja artikli 14.2 teise lõigu rikkumisel põhinev hagi – Liikmesriigi asutuse otsus riigi keskpanga juhataja ametivolitused peatada

Liidetud kohtuasjades C-202/18 ja C-238/18,

mille ese on Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja artikli 14.2 teise lõigu alusel vastavalt 16. märtsil ja 3. aprillil 2018 esitatud kaks hagi,

Ilmārs Rimšēvičs, esindajad: *advokāts* S. Vārpiņš, *advokāts* M. Kvēps ja *advokāts* I. Pazare, (C-202/18),

[10. aprilli 2019. aasta määrusega parandatud tekst] **Euroopa Keskpank (EKP)**, esindajad: C. Zilioli, K. Kaiser ja C. Kroppenstedt, keda abistasid *abogado* D. Sarmiento Ramírez-Escudero ja *advokāte* V. Čukste-Jurjeva (C-238/18),

hagejad,

versus

Lāti Vabariik, esindajad: I. Kucina ja J. Davidoviča,

kostja,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, kodade presidendid J.-C. Bonichot (ettekandja), A. Prechal, M. Vilaras, E. Regan, K. Jürimäe ja C. Lycourgos, kohtunikud A. Rosas, E. Juhász, E. Levits, L. Bay Larsen, D. Šváby ja M. Berger,

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: osakonnajuhataja M. Aleksejev,

arvestades kirjalikke menetlusi ja 25. septembri 2018. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 19. detsembri 2018. aasta kohtuistungil ära kuulunud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: läti.

otsuse

- 1 Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirja (edaspidi „EKPS ja EKP põhikiri“) artikli 14.2 teise lõigu alusel esitatud hagides vaidlustavad esiteks Latvijas Banka (Lāti Pank) president Ilmārs Rimšēvičs ja teiseks Euroopa Keskpank (EKP), tegutsedes Euroopa Keskpanga nõukogu otsuse alusel, 19. veebruari 2018. aasta otsuse, millega Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (korruptsiooni ennetamise ja tõkestamise büroo, Lāti) (edaspidi „KNAB“) keelas ajutiselt I. Rimšēvičsil täita oma ametikohustusi Lāti Panga presidendina (edaspidi „vaidlusalune otsus“).

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 2 ELTL artikkel 129 sätestab:

„1. EKPSi juhivad Euroopa Keskpanga otsuseid tegevad organid, milleks on nõukogu ja juhatus.

2. Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikiri (edaspidi „EKPS ja EKP põhikiri“) on esitatud aluslepingutele lisatud protokollis.

[...]“.

- 3 ELTL artikkel 130 näeb ette:

„Kasutades volitusi ning täites ülesandeid ja kohustusi, mis on neile pandud aluslepingutega ja EKPS ja EKP põhikirjaga, ei taotle ega saa Euroopa Keskpank ega ükski riigi keskpank ega ükski nende otsuseid tegeva organi liige mingeid juhiseid liidu institutsioonidelt, organitelt või asutustelt, ühegi liikmesriigi valitsuselt ega üheltki teiselt organilt. Liidu institutsioonid, organid või asutused ning liikmesriikide valitsused kohustuvad seda põhimõtet austama ega püüa mõjutada Euroopa Keskpanga või riikide keskpankade otsuseid tegevate organite liikmeid nende ülesannete täitmisel.“

- 4 ELTL artikkel 131 näeb ette:

„Iga liikmesriik tagab, et tema siseriiklikud õigusaktid, kaasa arvatud tema keskpanga põhikiri, on vastavuses aluslepingutega ning EKPS ja EKP põhikirjaga.“

- 5 ELTL artikli 283 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Euroopa Keskpanga nõukogu koosneb Euroopa Keskpanga juhatuse liikmetest ja nende liikmesriikide keskpankade juhatajatest, mille rahaühik on euro.“

- 6 EKPS ja EKP põhikirja artikkel 14 „Riikide keskpangad“ näeb ette:

„14.1. Kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 131 tagab iga liikmesriik, et tema siseriiklikud õigusaktid, kaasa arvatud tema keskpanga põhikiri, on vastavuses aluslepingute ja käesoleva põhikirjaga.

14.2. Eelkõige sätestavad riikide keskpankade põhikirjad, et riigi keskpanga juhataja ametiaeg ei ole lühem kui viis aastat.

Juhatajat võib ametist vabastada ainult juhul, kui ta ei vasta enam tingimustele, mis on vajalikud tema kohustuste täitmiseks, või kui ta on süüdi tõsisel üleastumises. Niisuguse otsuse peale võib asjassepuutuv juhataja või EKP nõukogu esitada Euroopa Kohtusse hagi aluslepingute või mõne nende kohaldamist puudutava õigusnormi rikkumise alusel. Sellist kohtuasja tuleb alustada kahe kuu jooksul pärast otsuse avaldamist või selle teatavakstegemist hagejale või selle puudumisel päevast, millal see hagejale teatavaks sai.

14.3. Riikide keskpangad on EKPS lahutamatu osa ning nad toimivad kooskõlas EKP suuniste ja juhustega. EKP nõukogu astub vajalikud sammud, et tagada EKP suunistest ja juhustest kinnipidamine, ja nõuab, et tema käsutusse antaks kogu vajalik informatsioon.

14.4. Riigi keskpank võib täita muid funktsioone peale käesolevas põhikirjas loetletute, välja arvatud juhul, kui EKP nõukogu antud hääle kahe kolmandiku enamusega leiab, et see segab EKPS eesmärkide ja ülesannete täitmist. Niisuguseid funktsioone täidetakse riikide keskpankade vastutusel ja kulul ning neid ei loeta EKPS funktsioonide osaks.“

Läti õigus

- 7 Läti kriminaalmenetluse seadustiku (Kriminālprocesa likums) artikli 241 lõige 2 sätestab:

„Kaitsemeetmena kohaldatakse tõkendit kahtlustatava või süüdistatava suhtes juhul, kui võib arvata, et see isik jätkab kuritegude toimepanemist, takistab kriminaalmenetlust või kohtu tööd või hoidub kõrvale kriminaal- või kohtumenetlusest.“

- 8 Nimetatud seadustiku artikkel 254 sätestab:

„1. Ametist kõrvaldamine on menetluse läbiviija otsusega ette nähtud tingimustel kahtlustatava või süüdistatava suhtes kohaldatav keeld töötada teatud aja jooksul teatud kindlat laadi töökohal või täita ametikohustusi teatud ametikohal.

2. Otsus teatud kindlal töökohal töötamise keelu kohta edastatakse täitmiseks tööandjale või pädevale asutusele.

3. Lõikes 1 nimetatud otsus on kõigile ametnikele siduv ja see tuleb täita kolme tööpäeva jooksul alates selle kättesaamisest. Ametnik teatab menetluse läbiviijale otsuse täitmise alustamisest.“

- 9 Seadustiku artikli 389 lõige 1 näeb ette:

„Alates hetkest, mil kohtueelses kriminaalmenetluses osaleb isik, kellel on õigus kaitsjale, või isik, kelle vara käsutamise õigust on menetlustoimingutega piiratud, tuleb kohtueelne kriminaalmenetlus tema suhtes lõpetada või kõik kaitsemeetmed ja õiguste piiramised tema vara suhtes tühistada järgmiste tähtaegade jooksul:

[...]

4) eriti raske rikkumine: kakskümmend kaks kuud.“

- 10 19. mai 1992. aasta Läti Panga seaduse (Likums par Latvijas Banku, *Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs*, 1992, nr 22/23) artikkel 22 sätestab:

„Läti Panga presidendi nimetab ametisse parlament vähemalt kümne parlamendiliikme ettepanekul.

Läti Panga asepresidendi ja nõukogu liikmed nimetab ametisse parlament Läti Panga presidendi ettepanekul.

Läti Panga presidendi, asepresidendi ja nõukogu liikmete ametiaeg on kuus aastat. Kui nõukogu liige lahkub ametist omal algatusel või lõpetab ametikohustuste täitmise muul põhjusel enne ametiaja lõppu, nimetatakse uus Läti Panga nõukogu liige ametisse kuueks aastaks.

Läti Panga presidendi, asepresidendi ja nõukogu liikmed võib enne käesoleva artikli kolmandas lõigus ette nähtud ametiaja lõppu ametist vabastada ainult järgmistel juhtudel:

1. omal algatusel ametist lahkumine;
2. tõsine üleastumine [EKPS ja EKP põhikirja] artikli 14.2 tähenduses;
3. muud ametist vabastamise põhjused, mis on ette nähtud [EKPS ja EKP põhikirja] artiklis 14.2.

Käesoleva artikli neljanda lõigu punktis 2 osutatud juhul võib parlament otsustada Läti Panga presidendi, asepresidendi ja nõukogu liikmed ametist vabastada pärast süüdimõistva kohtuotsuse jõustumist.

Läti Panga president võib parlamendi otsuse tema ametist vabastamise kohta edasi kaevata [EKPS ja EKP põhikirja] artiklis 14.2 ette nähtud korras. Läti Panga asepresident või nõukogu liige võib parlamendi otsuse enda ametist vabastamise kohta edasi kaevata haldusmenetluse seadustikus ette nähtud kohtusse.“

- 11 Korruptsiooni ennetamise ja tõkestamise seaduse (Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likums, *Latvijas Vēstnesis*, 2002, nr 65) artikli 2 lõiked 1 ja 2 näevad ette:

„(1) Büroo on vahetu haldusasutus, mis täidab käesolevas seaduses ette nähtud korruptsiooni ennetamise ja tõkestamise ülesandeid [...]

(2) Büroo üle teostab kontrolli ministrite nõukogu. Ministrite nõukogu teostab institutsioonilist kontrolli peaministri kaudu. Kontroll hõlmab peaministri õigust kontrollida büroo juhi haldusotsuste õiguspärasust ja tühistada õigusvastased otsused ning õigusvastase tegevusetuse tuvastamise korral anda korraldus teha otsus. Ministrite nõukogu kontrolliõigus ei puuduta büroo otsuseid, mis tehakse käesoleva seaduse artiklites 7, 8, 9 ja 9¹ nimetatud ülesannete täitmisel.“

- 12 Korruptsiooni ennetamise ja tõkestamise seaduse artikli 8 lõike 1 punkt 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Büroo täidab korruptsiooni vastu võitlemisel järgmisi ülesandeid:

[...]

2) viib läbi uurimisi ja operatiivtegevust, et tuvastada kuritegusid, mis on toime pandud avalik-õiguslike institutsioonide teenistuses [olevate isikute poolt], kui kuriteod on seotud korruptsiooniga.“

Vaidluste taust

- 13 I. Rimševičs nimetati 31. oktoobril 2013 Läti parlamendi otsusega Läti Panga presidendi ametikohale 6-aastaseks ametiajaks, mis algas 21. detsembril 2013 ning mille lõppkuupäevaks määrati 21. detsember 2019.

- 14 17. veebruaril 2018 peeti I. Rimšēvičs kinni pärast seda, kui 15. veebruaril 2018 oli KNAB tema suhtes alustanud kohtueelset kriminaalmenetlust.
- 15 Euroopa Kohtu toimiku materjalide kohaselt kahtlustati teda Läti Panga presidendi ametiseisundis altkäemaksu nõudmises ja võtmises 2013. aastal, et ühe Läti erapanga huvides oma mõjuvõimu kasutada.
- 16 19. veebruaril 2018, kui I. Rimšēvičs vabastati, võttis KNAB vastu vaidlusaluse otsuse, millega I. Rimšēvičsi suhtes kehtestati mitu tõkendit, nimelt keeld täita Läti Pangas otsustus-, kontrolli- ja järelevalveülesandeid, eelkõige olla selle keskpanga president, kohustus maksta kautsjoni ning keeld läheneda teatavatele isikutele ja lahkuda eelneva loata riigist.
- 17 27. veebruaril 2018 jättis Rīgas rajona tiesa (Rīa rajoonikohus, Läti) eeluurimiskohtunik rahuldamata kaebuse, mille I. Rimšēvičs oli 23. veebruaril 2018 esitanud KNABi kehtestatud kahe tõkendi, nimelt Läti Pangas oma ametikohustuste täitmise keelu ja riigist ilma loata lahkumise keelu peale.
- 18 28. juunil 2018 esitas asja menetlev prokurör I. Rimšēvičsile süüdistuse järgmistes tegudes:
- altkäemaksu saamine hüve kujul, milleks oli tasuta turismireis;
 - altkäemaksu pakkumise summas 500 000 eurot vastuvõtmine, ja
 - altkäemaksu võtmine summas 250 000 eurot.

Poolte nõuded ja menetlus Euroopa Kohtus

- 19 Kohtuasjas C-202/18 palub I. Rimšēvičs Euroopa Kohtul:
- tuvastada, et hageja vabastati vaidlusaluse otsusega Läti Panga presidendi ametist õigusvastaselt;
 - tunnistada õigusvastaseks vaidlusaluse otsusega tema suhtes kehtestatud tõkend, milleks on keeld täita Läti Panga presidendi ametikohustusi ja -ülesandeid, ja
 - tuvastada, et vaidlusalusest otsusest tulenevaid EKP nõukogu liikme ametikohustuste ja -ülesannete täitmise piiranguid on hageja suhtes kohaldatud õigusvastaselt.
- 20 Oma hagis kohtuasjas C-238/18 palub EKP Euroopa Kohtul:
- kohustada Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 24 esimese lõigu ja Euroopa Kohtu kodukorra artikli 62 alusel Läti Vabariiki esitama kogu asjakohane teave uurimiste kohta, mida viib KNAB praegu läbi Läti Panga presidendi I. Rimšēvičsi suhtes;
 - tuvastada EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 alusel, et Läti Vabariik on rikkunud selle normi teist lõiku, kuna:
 - Läti Panga president vabastati ametist ilma sisulistes küsimustes sõltumatu kohtu tehtud süüdimõistva kohtuotsuseta, ja
 - kui Läti Vabariigi esitatud andmed seda kinnitavad, ei esine ühtegi erandlikku asjaolu, mis võiks käesoleval juhul I. Rimšēvičsi ametist vabastamist põhjendada;
 - mõista kohtukulud välja Läti Vabariigilt.

- 21 Läti Vabariik palub mõlemad hagid rahuldamata jätta.
- 22 3. aprillil 2018, st samal päeval, mil EKP esitas hagi, taotles ta Euroopa Kohtu kohtukantseleile esitatud eraldi dokumendis, et kohtuasi C-238/18 lahendataks kiirendatud menetluses vastavalt kodukorra artikli 53 lõikele 4 ja artiklile 133. 12. juuni 2018. aasta kohtumäärusega EKP vs. Läti (C-238/18, ei avaldata, EU:C:2018:488) rahuldab Euroopa Kohtu president selle taotluse.
- 23 Sama päeva kohtumäärusega Rimševičs vs. Läti (C-202/18, ei avaldata, EU:C:2018:489) otsustas Euroopa Kohtu president kodukorra artikli 133 lõike 3 alusel omal algatusel, olles palunud I. Rimševičsil ja Läti Vabariigil esitada selle kohta oma märkused, lahendada ka kohtuasi C-202/18 kiirendatud menetluses.
- 24 Dokumendiga, mis esitati Euroopa Kohtule samuti 3. aprillil 2018, taotles EKP lisaks Euroopa Kohtult ELTL artikli 279 ja kodukorra artikli 160 alusel ajutiste meetmete võtmist, kohustades Läti Vabariiki peatama ajutiselt I. Rimševičsi suhtes kohaldatav keeld täita Läti Panga presidendi ametikohustusi, nii et ta saaks EKP nõukogu liikmena täita ülesandeid, mis ei ole kriminaalmenetluse esemega seotud, või vähemalt lubama I. Rimševičsil nimetada isik, kes teda selle nõukogu liikmena asendab.
- 25 20. juuli 2018. aasta kohtumäärusega EKP vs. Läti (C-238/18 R, ei avaldata, EU:C:2018:581) kohustas Euroopa Kohtu asepresident Läti Vabariiki võtma vajalikud meetmed, et peatada kuni kohtuasja C-238/18 lõpetava kohtuotsuse kuulutamiseni I. Rimševičsi suhtes KNABi poolt 19. veebruaril 2018 kehtestatud tõkendite täitmine osas, milles need takistavad tal nimetada asendaja, kes teda EKP nõukogu liikmena asendaks, ja jättis ajutiste meetmete taotluse muus osas rahuldamata.
- 26 Kohtuistungil suuliste seisukohtade ärakuulamiseks, mis toimus mõlemas kohtuasjas ühiselt 25. septembril 2018, palus Euroopa Kohtu president Läti Vabariigi esindajatel esitada Euroopa Kohtule kaheksa päeva jooksul dokumendid, mis põhjendavad KNABi poolt 19. veebruaril 2018 I. Rimševičsi suhtes tõkendite kohaldamist.
- 27 Euroopa Kohtu kantseleis 2. oktoobril 2018 registreeritud kirjaga esitas Läti Vabariik 44 tõendit.
- 28 Nende tõendite kohta esitatud märkustes olid nii I. Rimševičs kui ka EKP sisuliselt ühel meelel selles, et Läti Vabariik ei ole esitanud ühtegi tõendit I. Rimševičsi süü kohta ega tema suhtes kohaldatud tõkendite põhjendatuse kohta.
- 29 Kuna kohtuasjad C-202/18 ja C-238/18 puudutavad vaidlusaluse otsuse peale esitatud kahte hagi, otsustas Euroopa Kohus, olles pooled ära kuulanud, need kohtuasjad kodukorra artikli 54 lõike 1 alusel kohtuotsuse huvides liita.

Euroopa Kohtu pädevus

Poolte argumendid

- 30 Läti Vabariik väidab, et Euroopa Kohtul puudub I. Rimševičsi ja EKP hagide läbivaatamise pädevus.

Kohtuasjas C-202/18

- 31 Läti Vabariigi hinnangul palub I. Rimševičs Euroopa Kohtult, et viimane analüüsiks kriminaalmenetluse seadustiku sätete alusel uurimist läbi viiva asutuse võetud meetmete õiguspärasust ja proportsionaalsust. I. Rimševičs nõuab Euroopa Kohtult sekkumist kriminaalmenetlusse, mis võib aga

oluliselt mõjutada uurimist ja rikkumise toimepanija kohtu alla andmist vastavalt Läti õigusele. Läti Vabariik leiab, et hagi nõuded ületavad Euroopa Kohtu pädevuse piire. Hagi läbivaatamise korral tegutseks Euroopa Kohus vastuolus ELTL artikliga 276.

- 32 I. Rimšēvičs on aga seisukohal, et tema suhtes kohaldatud tähtajatut keeldu täita Läti Panga presidendi ametikohustusi tuleb käsitada tema ametist vabastamisena, mida Euroopa Kohus on EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 alusel pädev läbi vaatama.

Kohtuasjas C-238/18

- 33 Läti Vabariik väidab, et EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teise lõigu alusel saab hagi esitada ainult otsuse peale, mis lõpetab õigusliku ja institutsionaalse suhte liikmesriigi keskpanga juhataja ja selle institutsiooni vahel, mitte iga otsuse peale, mis sellele juhatajale kohustusi kehtestab. Ta leiab, et selleks, et kindlaks teha, kas tegemist on niisuguse õiguslikku suhet lõpetava otsusega, ei tule eristada mõisteid „ametist vabastama“ viidatud sätte tähenduses ja „ametist tagandamine“ ELTL artiklite 246, 247 ja 286, EKPS ja EKP põhikirja artikli 11.4 ning nõukogu 15. oktoobri 2013. aasta määruse (EL) nr 1024/2013, millega antakse Euroopa Keskpangale eriülesanded seoses krediidasutuste usaldatavusnõuete täitmise järelevalve poliitikaga (ELT 2013, L 287, lk 63), artikli 26 lõike 4 tähenduses, sest need kaks mõistet on oma toimelt samad. Läti Vabariik märgib veel, et sõnad, mida kasutatakse nende sätete lätikeelses versioonis, on vastastikku asendatavad.
- 34 Kuid vaidlusaluse otsuse eesmärk ei ole lõpetada õiguslikku ja institutsionaalset suhet Läti Panga ja tema presidendi vahel, vaid ainult tagada teda puudutava uurimise tõhus läbiviimine.
- 35 Esimesena, see meede on ajutine ning seda võidakse igal ajal muuta või see tühistada. Kriminaalmenetluse seadustiku artikli 389 lõike 1 punkt 4 näeb nimelt ette, et eriti raske rikkumise puhul – nagu see, milles kahtlustatakse puudutatud isikut – tuleb isiku suhtes algatatud kohtueelne kriminaalmenetlus lõpetada või kõik tõkendid tühistada 22 kuu möödumisel alates tema osalemise algusest selles menetluses. Lisaks tuleneb kriminaalmenetluse seadustiku artikli 249 lõikest 1, et kui isiku suhtes kohaldatud tõkendi alus on ära langenud või kui muutunud on isiku käitumine või muud asjaolud, mis määrasid tõkendi valiku, tuleb tõkend tühistada.
- 36 Teisena, kuigi vastavalt Läti Panga seaduse artiklile 22 on keskpanga presidendi ametist vabastamise õigus ainult Läti parlamendil, ei ole parlament niisugust otsust vastu võtnud.
- 37 Samuti oleks tõlgendus, mille kohaselt kuulub niisugune otsus, nagu vaidlusalune otsus, EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teise lõigu kohaldamisalasse, vastuolus ELTL artikliga 276. EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teise lõigu eesmärk ei ole mitte võimaldada Euroopa Kohtul sekkuda pooleliolevasse kriminaalmenetlusesse, vaid tagada, et liikmesriigi asutused ei vabastaks keskpanga juhatajat ametist õigusvastaselt. Ent EKP nõude menetlusesse võtmine kohustaks Euroopa Kohut uuesti läbi vaatama Lätis pooleliolevas kriminaalmenetluses kogutud faktid ja tõendid, mille alusel on olnud põhjendatud tõkendite kohaldamine I. Rimšēvičsile, ja sekkuma seega riigisiseste asutuste pädevusse.
- 38 Läti Panga juhatuse sõltumatuse tagab ka Läti Panga seaduse artikkel 13 kooskõlas EKPS ja EKP põhikirja artikliga 7. Sõltumatus Läti Panga ülesannete täitmisel ei anna panga presidendile mingit puutumatus kriminaalmenetluses ega sea Läti uurimisasutustele mingeid piiranguid. Läti Panga sõltumatuse ja stabiilsuse tagamiseks näeb seadus lisaks presidendile ette asepresidendi ametikoha, kelle parlamendi poolt nimetamise kord pakub samu tagatise, mis on presidendil, ja kes täidab selle keskpanga presidendi puudumisel, tema ametist vabastamisel või ametiaja möödumisel samu ametikohustusi kui president. Läti Vabariik leiab, et asepresidenti tuleb sellisel juhul pidada „juhatajaks“ ELTL artikli 283 lõike 1 ja EKPS ja EKP põhikirja artikli 10.1 tähenduses ning seega tuleb tunnustada tema EKP nõukogu liikmesust.

- 39 Lisaks laieneb kohtuasja toimiku materjalidele kriminaalmenetluse seadustiku artikli 375 lõike 1 kohaselt uurimissaladus ja seega ei saa neid avaldada kriminaalmenetluses mitte osalevatele kolmandatele isikutele. Järelikult tuleb Euroopa Kohtul EKP nõue rahuldamata jätta ka osas, milles palutakse, et Läti Vabariiki kohustataks esitama kogu asjakohane teave I. Rimšēvičsi suhtes KNABi läbi viidava menetluse kohta.
- 40 EKP leiab omakorda, et tema hagi ei saa jääda EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teise lõigu kohaldamisalast välja.
- 41 Ta toonitab selles küsimuses EKPS ja EKP sõltumatuse põhimõtet, mis on sätestatud ELTL artiklis 130 ja mille eesmärk on võimaldada EKP-l täita poliitilise surveta ülesandeid, mis tal EL toimimise lepingu kohaselt täita tuleb. EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teine lõik rakendabki seda põhimõtet, täpsustades, mis tingimustel saab liikmesriigi keskpanga juhataja ametist vabastada ja võimaldades Euroopa Kohtul kontrollida asjakohase meetme õiguspärasust.
- 42 Arvestades viimati nimetatud sätte eesmärki, tuleb liikmesriigi keskpanga juhataja kõikide ametikohustuste täitmise keeldu – isegi kui see ei lõpeta formaalselt õiguslikku ja institutsionaalset suhet selle juhataja ja nimetatud panga vahel – käsitada ametist vabastamisena EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teise lõigu tähenduses. Vastupidise tõlgendusega nõustumisel saaks liikmesriik sellist laadi meetmete võtmisega kõrvale hoida sõltumatuse tagatisest, mis on selles sättes ette nähtud. Juhataja sõltumatuse seab sama moodi ohtu asjasse puutuva juhataja suhtes kohaldatav ajutine keeld oma ametikohustusi täita, ja seda enam siis, kui – nagu käesolevas asjas – selle keelu lõppemise aeg ei ole teada ja see võib saabuda alles pärast juhataja ametiaja möödumist.

Euroopa Kohtu hinnang

- 43 Esimesena väidab Läti Vabariik, et vaidlusalune otsus, mis on ajutist laadi, ei „vabastanud“ Läti Panga presidenti ametist. Ainsad otsused, mille peale saab EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teises lõigus ette nähtud hagi esitada, on aga need, mis lõpetavad lõplikult õigusliku ja institutsionaalse suhte liikmesriigi keskpanga juhataja ja selle panga vahel.
- 44 Selles suhtes on tõsi, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 78, et EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teises lõigus on hagi eseme määratlemisel nii selle sätte lätikeelses versioonis kui ka mitmes muus keeles kasutatud termineid, mis tunduvad viitavat sellele, et suhe liikmesriigi keskpanga ja tema juhataja vahel lõpetatakse lõplikult.
- 45 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt ei tule aga liidu õigusnormi tõlgendamisel võtta arvesse mitte ainult selle sõnastust, vaid ka konteksti ja selle õigusaktiga taotletavaid eesmärke, mille osa säte on (vt eelkõige 17. aprilli 2018. aasta kohtuotsus Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 46 Selle kohta tuleb meenutada, et EÜ asutamislepingu ja hiljem EL toimimise lepingu koostajad soovisid tagada, et EKP ja EKPS saaksid neile antud ülesandeid täita sõltumatult (vt selle kohta 10. juuli 2003. aasta kohtuotsus komisjon vs. EKP, C-11/00, EU:C:2003:395, punkt 130).
- 47 See tahe väljendub peamiselt ELTL artiklis 130, mida sisuliselt korratakse EKPS ja EKP põhikirja artiklis 7 ning mis keelab *expressis verbis* esiteks EKP-l, liikmesriikide keskpankadel ja nende otsuseid tegevate organite liikmetel taotleda või saada juhiseid liidu institutsioonidelt, organitelt või asutustelt, liikmesriigi valitsuselt või muudelt organitelt, ja teiseks keelab neil liidu institutsioonidel, organitel või asutustel ning liikmesriikide valitsustel püüda mõjutada EKP või liikmesriikide keskpankade otsuseid tegevate organite liikmeid nende ülesannete täitmisel (vt selle kohta 10. juuli 2003. aasta kohtuotsus komisjon vs. EKP, C-11/00, EU:C:2003:395, punkt 131). Seega peavad nimetatud normid sisuliselt kaitsma EKPSi igasuguse poliitilise surve eest, et ta saaks tulemuslikult taotleda oma ülesannetega

seotud eesmärkide tõhusat saavutamist tänu sellele, et ta teostab sõltumatult talle sel otstarbel esmase õigusega antud eripädevust (vt selle kohta 16. juuni 2015. aasta kohtuotsus Gauweiler jt, C-62/14, EU:C:2015:400, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 48 Liikmesriikide keskpankade – mis vastavalt ELTL artikli 282 lõikele 1 moodustavad koos EKPga EKPSi – juhatajate tegevuse sõltumatuse tagamiseks näeb EKPS ja EKP põhikirja artikkel 14.2 ette nende juhatajate ametiaja kestuseks vähemalt viis aastat, nende ametist vabastamise ainult juhul, kui nad ei vasta enam tingimustele, mis on vajalikud nende kohustuste täitmiseks, või kui nad on süüdi tõsistes üleastumistes, ning asjasse puutuvale juhatajale ja EKP nõukogule õiguse esitada niisuguse meetme peale hagi Euroopa Kohtule.
- 49 Andes otse Euroopa Kohtule pädevuse otsustada liikmesriigi keskpanga juhataja ametist vabastamise otsuse õiguspärasuse üle, näitasid liikmesriigid sellega, kui oluliseks nad peavad neis ametites olevate isikute sõltumatust.
- 50 Nimelt sätestatakse ELTL artikli 283 lõikes 1 ja EKPS ja EKP põhikirja artiklis 10.1, et EKP nõukogu – mis on vastavalt nimetatud põhikirja artiklile 12.1 eurosüsteemi peamine otsuseid tegev organ ja määruse nr 1024/2013 artikli 26 lõike 8 kohaselt ühtse järelevalvemehhanismi raames EKP ainus otsuseid tegev organ – hääleõiguslikud liikmed on nende liikmesriikide keskpankade juhatajad, mille rahaühik on euro.
- 51 Kui aga liikmesriikide keskpankade juhatajad saaks ametist vabastada vastavat otsust põhjendamata, seataks tõsiselt ohtu nende ja selle tagajärjel ka EKP nõukogu enda sõltumatus.
- 52 Selle kohta tuleb esmalt märkida, et liikmesriigi keskpanga juhatajale ajutiselt ametikohustuste täitmise keelamine võib olla vahend tema survestatamiseks. Esiteks, nagu näitavad käesoleva asja asjaolud, võib niisugune keeld osutada juhatajale, kelle suhtes see on kehtestatud, eriti koormavaks, kui keelul puudub konkreetne tähtaeg ja seda võidakse ka kohaldada väga pika ajavahemiku suhtes tema kogu ametiajast. Teiseks võib see keeld oma ajutise laadi tõttu olla seda enam tõhus survemeede, et selle võib tühistada igal ajal ja mitte ainult uurimise käiku, vaid ka asjasse puutuva juhataja käitumist arvestades, nagu märkis Läti Vabariik vaidlusalusele otsusele viidates.
- 53 Teisalt, kui Euroopa Kohus ei saaks meetme üle, mis keelab juhatajal oma ametikohustusi täita, EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teise lõigu alusel mingit kontrolli teostada põhjusel, et meede on ajutine, oleks liikmesriigil kerge järjestikuste ajutiste meetmete abil sellest kontrollist kõrvale hoiduda, mistõttu võib see norm kaotada oma soovitava toime, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 75.
- 54 Liiatigi ei ole kindel, et vaidlusalune otsus, mis on põhimõtteliselt ajutine, ei ole oma toimelt lõplik, kuna nagu märgib Läti Vabariik ise, võimaldab kriminaalmenetluse seadustiku artikkel 389 selles artiklis viidatud tõkendeid ja piiranguid kehtivana hoida 22 kuud, ehk kuni I. Rimšēvičsi ametiaja lõpuni 2019. aasta detsembris.
- 55 Seega tuleneb nii EL toimimise lepingu koostajate tahtest kui ka EKPS ja EKP põhikirja üldisest ülesehitusest, nagu ka nimetatud põhikirja artikli 14.2 teise lõigu eesmärgist endast, et Euroopa Kohus on selle sätte alusel pädev läbi vaatama hagi, mis on esitatud niisuguse meetme peale, nagu vaidlusaluses otsuses ette nähtud ajutine keeld täita Läti Panga presidendi ametikohustusi.
- 56 Teisena väidab Läti Vabariik, et Euroopa Kohus ei ole pädev kontrollima otsust, mille eesmärk on Läti Vabariigi hinnangul tagada selle otsuse adressaadiks oleva isiku suhtes algatatud kriminaalmenetluse tõhusus. Seega saab kriminaalmenetluses tõkendite kohaldamist põhjendavaid asjaolusid hinnata ainult riigisisene asutus. Kriminaalmenetluse seadustiku artikli 375 lõike 1 alusel laieneb neile asjaoludele ka uurimissaladus ja seetõttu ei avaldata neid kriminaalmenetluses mitteosalavatele kolmandatele isikutele. Euroopa Kohtu asjakohase pädevuse puudumist kinnitab ELTL artikkel 276, kuna see näeb ette, et „[v]abadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala käsitleva [EL toimimise lepingu] kolmanda osa

V jaotise 4. ja 5. peatüki sätetega seotud volituste teostamisel ei ole Euroopa Liidu Kohus pädev kontrollima liikmesriigi politsei või muu õiguskaitseorgani korraldatud operatsioonide põhjendatust või proportsionaalsust ega seda, kuidas liikmesriigid teostavad oma vastutust avaliku korra ja sisejulgeoleku tagamisel.“

- 57 Selles suhtes on küll tõsi, et aluslepingute autorid on liidule kriminaalasjades andnud ainult piiratud pädevuse, kuid Euroopa Kohtu praktikast tuleneb siiski, et liidu õigus kehtestab piire liikmesriikide pädevusele selles valdkonnas (15. septembri 2011. aasta kohtuotsus Dickinger ja Ömer, C-347/09, EU:C:2011:582, punkt 31). Nimelt ei tule liikmesriikide seda pädevust teostada mitte ainult liidu õigusega tagatud põhivabadusi järgides (vt selle kohta 2. veebruari 1989. aasta kohtuotsus Cowan, 186/87, EU:C:1989:47, punkt 19, ja 19. jaanuari 1999. aasta kohtuotsus Calfa, C-348/96, EU:C:1999:6, punkt 17), vaid ka kogu liidu õigust, eriti esmast õigust järgides. Järelikult ei saa EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teise lõigu kohaldamisalasse kuuluvatel juhtudel riigisisese kriminaalmenetluse normid takistada Euroopa Kohtule sellest sättest tuleneva pädevuse teostamist.
- 58 Lisaks ei saa ka nõustuda Läti Vabariigi argumendiga, mis puudutab ELTL artiklit 276.
- 59 Nimelt piirab see artikkel Euroopa Kohtu pädevust ainult EL toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise 4. ja 5. peatüki sätetega seotud volituste teostamisel. Kuid nagu märgib kohtujurist oma ettepaneku punktis 82, ei puuduta käesolev kohtuasi mitte neid volitusi, vaid volitusi, mis antakse Euroopa Kohtule otse ja *expressis verbis* EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teises lõigus.
- 60 Kolmandana ja viimaseks pöörab Läti Vabariik tähelepanu tema sõnul lubamatutele tagajärgedele, mis tekiksid Euroopa Kohtu pädevuse tunnustamise korral. See pädevus annaks Läti Panga presidendile kriminaalmenetluses puutumatus, piiraks kaitsemeetmeid, mida tema suhtes saab kohaldada, ja mõjutaks oluliselt kriminaalmenetluse käiku.
- 61 Selle kohta tuleb toonitada, et EKPS ja EKP põhikirja artikkel 14.2 ei anna liikmesriigi keskpanga juhatajale kriminaalmenetluses mingit puutumatus ega sea piiranguid tõkenditele, mida tema suhtes saab kohaldada. Viidatud artikkel annab sellele juhatajale ja EKP nõukogule ainult õiguse vaidlustada Euroopa Kohtus iga otsust, millega juhataja ametist vabastatakse. Selles artiklis ette nähtud hagi ja riigisisese kriminaalmenetluse võimalik üheaegsus puudutab seega ainult erakorralist olukorda, kus kriminaalmenetluses võetakse liikmesriigi keskpanga juhataja suhtes ajutine meede, mida võib pidada ametist vabastamiseks selle sätte tähenduses. Kuid isegi kui selline olukord esines, ei ole Läti Vabariik tõendanud, et EKPS ja EKP põhikirjas ette nähtud hagi võis takistada uurimise tavapärast käiku.
- 62 Eeltoodud kaalutlustest järeldub, et vastuväide, mis käsitleb Euroopa Kohtu pädevuse puudumist vaadata läbi hagi, mille EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teise lõigu alusel on vaidlusaluse otsuse peale esitanud I. Rimševičs ja EKP, tuleb tagasi lükata.
- 63 Veel tuleb lisada, et nimetatud sättest tulenev Euroopa Kohtu pädevus piirdub hagidega, mis on esitatud ajutise või lõpliku keelu peale täita liikmesriigi keskpanga juhataja ametikohustusi. Järelikult laieneb Euroopa Kohtu pädevus vaidlusalusele otsusele – milles KNAB nägi ette mitu tõkendit – ainult osas, milles see keelab ajutiselt I. Rimševičsil Läti Panga presidendi ametikohustusi täita.

Hagi analüüs

Hagi laad

- 64 Euroopa Kohtule on EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 alusel hagi esitanud I. Rimševičs Läti Panga presidendina ja EKP, tegutsedes oma nõukogu otsuse kohaselt. Kuid kahe hagiavalduse nõuded on sõnastatud erinevalt. I. Rimševičs palub sisuliselt, et Euroopa Kohus tuvastaks Läti Vabariigi nimel

vastu võetud vaidlustatud otsuse õigusvastasuse, samas kui EKP palub, et Euroopa Kohus tuvastaks, et Läti Vabariik on rikkunud EKPS ja EKP põhikirja artiklit 14.2. Kui EKP-lt kohtuistungil selle põhikirja artikli 14.2 teises lõigus ette nähtud hagi laadi kohta küsiti, täpsustas ta, et ta palus, et Euroopa Kohus teeks „tuvastusotsuse, nagu tehakse rikkumismenetlustes“.

- 65 Alustuseks tuleb siiski märkida, et EKPS ja EKP põhikirja artiklis 14.2 ei ole mingit otsest või kaudset viidet liikmesriigi kohustuste rikkumise tuvastamise menetlusele, mida reguleerivad ELTL artiklid 258–260.
- 66 Vastupidi, nii viidatud põhikirja artikli 14.2 grammatiline kui ka süstemaatiline ja teleoloogiline tõlgendus lubavad selles artiklis ette nähtud hagi kvalifitseerida tühistamishagiks.
- 67 Esimesena tuleb selle sätte sõnastuse kohta märkida, et nagu ka ELTL artiklis 263 ette nähtud hagi, võib EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teises lõigus nimetatud hagi esitada eraisik – antud juhul ametist vabastatud juhataja – otsuse peale, mille adressaat ta on. Lisaks tuleb need mõlemad hagid esitada sama kahekuiise tähtaja jooksul, mis on samas sõnastuses kindlaks määratud ELTL artikli 263 kuuendas lõigus ja nimetatud põhikirja artikli 14.2 teise lõigu viimases lauses. Pealegi näevad need kaks artiklit sama moodi ette, et hageja võib tugineda väidetele, mis käsitlevad „aluslepingute või mõne selle kohaldamist puudutava õigusnormi rikkumist“.
- 68 Teisena näitab süstemaatiline lähenemine, et nimetatud põhikirja artikli 14.2 eripära ei ole vastuolus tühistamishagi tunnustega.
- 69 Tõsi, kuivõrd EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teine lõik annab *expressis verbis* Euroopa Kohtule pädevuse kontrollida riigisisese õigusakti õiguspärasust „aluslepingute või mõne selle kohaldamist puudutava õigusnormi“ alusel, tehakse selles normis erand riigisisese ja liidu kohtu üldisest pädevuse jaotusest, mis on ette nähtud aluslepingutes ja eriti ELTL artiklis 263, kuna viimati nimetatud artiklis ette nähtud hagi saab esitada ainult liidu õiguse alusel vastu võetud aktide peale (vt selle kohta 16. detsembri 1960. aasta kohtuotsus *Humblet vs. État belge*, 6/60-IMM, EU:C:1960:48). See erand on aga seletatav EKPSi erilise institutsionaalse kontekstiga. Nimelt on EKPS liidu õiguses ainulaadne õiguslik konstruktsioon, mis ühendab riigisiseseid institutsioone, nimelt liikmesriikide keskpanku, ja üht liidu institutsiooni, milleks on EKP, pannes nad omavahel tihedat koostööd tegema, ning selle raames on liidu õiguskord ja riigisiseseid õiguskorrad erinevalt piiritletud ja vähem eristatud.
- 70 EKPS ja EKP põhikirja artikkel 14.2 väljendab aga seda väga integreeritud süsteemi, mida aluslepingute autorid on soovinud EKPSiga luua, eriti liikmesriigi keskpanga juhataja tegevuse kahetasandilisuse kaudu, sest kuigi ta on riigisisene ametiisik, tegutseb ta ka EKPSi raames, olles juhul, kui ta on liikmesriigi, mille rahaühik on euro, riigisisese keskpanga juhataja, EKP peamise juhtorgani liige. Niisuguse segastaatuse tõttu ja – nagu toonitatud ka käesoleva kohtuotsuse punktis 48 – selleks, et oleks tagatud liikmesriikide keskpankade juhatajate tegevuse sõltumatus EKPSis, võib erandina Euroopa Kohtule esitada hagi riigisisese asutuse vastu võetud otsuse peale, millega vabastatakse üks neist juhatajatest ametist.
- 71 Aluslepingutega kehtestatud õiguskaitsevahendite süsteemile lisab põhikirja artikkel 14.2 seega juurde ühe spetsiifilise õiguskaitsevahendi, nagu nähtub väga väiksest arvust isikutest, kes seda kasutada saavad, nende otsuste unikaalsest esemest, mille edasikaebamiseks see ette on nähtud, ja erilistest asjaoludest, mille esinemisel seda võidakse kasutada.
- 72 Kolmandana näitab põhikirja artiklis 14.2 nimetatud hagi olemust eesmärk, milleks see ette nähti. Nagu meenutati käesoleva kohtuotsuse punktides 49 ja järgnevad, on see hagi üks peamisi tagatisi, et juhatajad – kes küll nimetatakse ametisse ja vajaduse korral kutsutakse tagasi liikmesriikide poolt – täidaksid neile aluslepingutega pandud ülesandeid sõltumatult ega saaks mingeid juhiseid liikmesriikide

asutustelt, nagu on sätestatud ELTL artiklis 130 ja EKPS ja EKP põhikirja artiklis 7. Seega on nimetatud hagi oluline osa institutsionaalsest tasakaalust, mida nõuab liikmesriikide keskpankade ja EKP vaheline tihe koostöö EKPSi raames.

- 73 Selle eesmärgi olulisuse ja probleemide tõttu, mis tekivad, kui viivitatakse niisuguse otsuse tühistamisega, millega juhataja on ametist vabastatud aluslepinguid või nende kohaldamist puudutavat õigusnormi rikkudes, on nende aluslepingute autorid ette näinud, et EKP ja asjasse puutuv juhataja võivad Euroopa Kohtule selle akti peale hagi esitada. Nimelt, nagu märkis sisuliselt Euroopa Kohtu asepresident oma hinnangus kiireloomuliste tingimuste kohta 20. juulil 2018 tehtud ajutiste meetmete kohaldamise määruses EKP vs. Läti (C-238/18 R, ei avaldata, EU:C:2018:581, punktid 71 ja 72), võib nõukogu liikme pikaajaline puudumine oluliselt kahjustada selle EKP põhiorgani korra kohast toimimist. Lisaks võib juhataja ametist vabastamine puudutatud isikule kaasa tuua raskeid ja vahetuid tagajärgi.
- 74 Kuid ainult tühistamishagi – mida võivad vajaduse korral täiendada Euroopa Kohtu poolt ELTL artiklite 278 ja 279 alusel määratavad ajutised meetmed – võimaldab leevendada muret, mille tõttu niisuguse hagi esitamise õigus ette nähti. Täpsemalt, EKPS ja EKP põhikirja autorite tahte ei vastataks rahuldavalt, kui selle põhikirja artikli 14.2 teise lõigu alusel tehtud kohtuotsus oleks tuvastuslikku laadi ja kui selle toime sõltuks seega kohtuotsuse täitmisest riigisiseste asutuste poolt.
- 75 Samuti on oluline meenutada, et kui Euroopa Komisjon arvab, et liikmesriik on rikkunud oma kohustusi, mis tulenevad EKPS ja EKP põhikirja artiklist 14, võib ta vastavalt ELTL artiklile 258 esitada põhjendatud arvamus, ja kui liikmesriik seda arvamust ei järgi, esitada Euroopa Kohtule liikmesriigi kohustuste rikkumise tuvastamise hagi. Seetõttu ei saa nõustuda, et EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teise lõigu autorid soovisid sellesse sättesse õiguskaitsevahendit sisse kirjutades lihtsalt luua paralleelse menetluse lisaks sellele, mis on juba ELTL artiklis 258 ette nähtud.
- 76 Eeltoodust tuleneb, et asjasse puutuva põhikirja artikli 14.2 teises lõigus ette nähtud hagi ese on nõue tühistada otsus, mis on vastu võetud liikmesriigi keskpanga juhataja ametist vabastamiseks.
- 77 Seega arvestades, et I. Rimšēvičsi ja EKP hagid on esitatud sõnaselgelt EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teise lõigu alusel, tuleb nende hagide nõudeks pidada vaidlusaluse otsuse tühistamist.

Väide, et vaidlusalune otsus on põhjendamata

Poolte argumendid

- 78 I. Rimšēvičs on seisukohal, et vaidlusalune otsus on põhjendamata.
- 79 Esiteks ei eelnenud sellele kohane uurimine ega tõendite piisav kogumine. KNABi uurimine, mis algas 15. veebruaril 2018, oli kestnud ainult kaks päeva, enne kui ta otsustas hageja 17. veebruaril 2018 kinni pidada. Läti Vabariigi riigiprokurör ise kinnitas 21. veebruaril 2018, et hetkel ei ole võimalik kindalt väita, et toime on pandud õigusrikkumine.
- 80 Teiseks on vähetõenäoline, et Läti Panga president on toime pannud süüteo, milles teda süüdistatakse, nimelt passiivses korruptsioonis seisneva süüteo ühe Läti eraõigusliku panga huvides, kes lõpetas tegevuse 2016. aastal ja mis likvideeriti. Nimelt ei ole tal pädevust, mis võimaldaks tal mingilgi viisil mõjutada eraõigusliku panga tegevust. Lisaks võetakse Läti Panga kõik otsused vastu kollegiaalselt. Läti eraõiguslike pankade üle ei ole pädev järelevalvet teostama mitte Läti Pank, vaid raha- ja kapitaliturgude komisjon, nagu näeb ette raha- ja kapitaliturgude komisjoni seaduse (Finanšu un kapitāla tirgus komisijas likums) artikli 2 lõige 1.

- 81 Kolmandaks ei ole uurimise aluseks olnud teabe allikas usaldusväärne. KNABi poolt hagejale edastatud teabe kohaselt on isik, kes 2013. aastal väidetavalt toime pandud rikkumisest teada andis, selle Läti eraõigusliku panga juhatuse endine liige, kelle huvides korruptiivne tegu toime pandi. See isik peeti rahapesu eest 2016. aastal kinni, kuid tema suhtes algatatud kriminaalasi lõpetati vastutasuks selle eest, et ta esitas kuriteoteate I. Rimšēvičsile ette heidetud korruptiivsete asjaolude kohta.
- 82 Neljandaks väidab I. Rimšēvičs, et talle esitatud süüdistus on ebatäpne. KNABi väitel mõjutati I. Rimšēvičsit korruptiivselt selleks, et ta ei takistaks asjasse puutuva Läti eraõigusliku panga tegevust. Kuid Läti Panga presidendil niisugune võim puudub. Ta selgitas, et teda süüdistatakse väga üldiselt negatiivse teo toimepanemises (tegevusetuses), sest isik, kes väidetavalt sellest korruptiivsest faktist teatas, ei suutnud osundada mingile positiivsele teole. Veel märgib ta, et EKP tühistas raha- ja kapitaliturgude komisjoni soovitusel asjasse puutuva Läti eraõigusliku panga litsentsi 2016. aastal, mis lubab kahelda väites, et hageja soodustas selle eraõigusliku panga tegevuse jätkamist.
- 83 EKP väidab omalt poolt, et käesolevas asjas tuleb Euroopa Kohtul mõistet „tõsine üleastumine“ tõlgendada nii, et liikmesriigi keskpanga juhataja ametist vabastamist EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teise lõigu tähenduses tuleb põhjendada, ja nii, et selle kohta tuleb tõendeid esitada.
- 84 Liikmesriigil, kes võtab EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teises lõigus ette nähtud meetme, tuleb tõendada, et selles normis sätestatud tingimused on täidetud. Selles suhtes tuleb nende tingimuste täitmine tuvastada sõltumatul kohtul, mitte valitsuse teenistusel, prokuratuuril või eeluurimiskohtunikul, kes tõkendi üle otsustab. Niisugune nõue võimaldab tagada, et järgitakse õigust õiglasele kohtumenetlusele ja süütuse presumptsiooni, mis on Euroopa kohtusüsteemi aluspõhimõte. EKP on sellisel juhul kindel, et põhjused, miks juhataja ametist vabastati, on põhjendatud. Selleks et liikmesriigi keskpanga juhataja ametist vabastamise otsust saaks vajaduse korral mõistliku aja jooksul täita, ei ole nõutav, et kohtu otsus oleks lõplik.
- 85 Kuid on lubatav, et erakordsetel asjaoludel saab liikmesriigi, mille rahaühik on euro, keskpanga juhataja ametist vabastada juba enne süüdimõistva kohtuotsuse kuulutamist. See on nii näiteks siis, kui meede võeti otseste või vaidlustamata tõendite alusel.
- 86 EKP toonitab, et käesolevas asjas vabastas KNAB Läti Panga presidendi tema ametikohalt enne, kui kohus talle süüks pandud tegude eest sisulise süüdimõistva kohtuotsuse kuulutanud on, ja et tal ei ole praegu mingit teavet, mis lubaks kindlaks teha, kas esinevad erilised asjaolud, mis põhjendavad sellise meetme võtmist. Ta täpsustab, et ta on valmis loobuma õigusest tutvuda kohtuasja toimikuga, kui kriminaalasia uurimine nõuab, et Euroopa Kohtule esitatud teavet käsitletakс konfidentsiaalsena.
- 87 Mõlemas kohtuasjas väidab Läti Vabariik, et I. Rimšēvičsi kriminaalasia toimiku materjalidele laieneb vastavalt kriminaalmenetluse seadustiku artikli 375 lõikele 1 uurimissaladus.

Euroopa Kohtu hinnang

- 88 EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teisest lõigust nähtub sõnaselgelt, et selles normis nimetatud hagi põhjendamisel võivad asjasse puutuv juhataja või nõukogu tugineda „lepingu või mõne selle kohaldamist puudutava õigusnormi rikkumisele“. See sõnastus viitab eelkõige nende tingimuste rikkumisele, mille esinemisel võib selle artikli alusel juhataja ametist vabastada.
- 89 Selle kohta näeb viidatud säte ette, et juhataja võib ametist vabastada ainult kahel juhul – nimelt kui ta ei vasta enam tingimustele, mis on vajalikud tema kohustuste täitmiseks, või kui ta on süüdi tõsises üleastumises.

- 90 Käesolevas asjas põhjendatakse I. Rimšēviči suhtes kehtestatud keeldu täita Läti Panga presidendi ametikohustusi vajadusega viia läbi kriminaalmenetlus seoses tema väidetavalt toime pandud tegudega, mis on kvalifitseeritavad süütegudeks, mis juhul, kui need tõendamist leiavad, kujutavad endast „tõsist üleastumist“ EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 tähenduses.
- 91 Alustuseks tuleb täpsustada, et Euroopa Kohtu ülesanne ei ole juhul, kui talle on esitatud hagi viidatud põhikirja artikli 14.2 alusel, asendada pädevaid liikmesriigi kohtuid, et tuvastada süüdistatava juhataja kriminaalvastutus, ega ka sekkuda kohtueelsesse kriminaalmenetlusse, mille pädevad haldus- või kohtuorganid on asjasse puutuva liikmesriigi õiguse alusel selle isiku suhtes algatanud. Niisuguse uurimise läbiviimiseks ja eelkõige tagamaks, et asjasse puutuv juhataja uurimist ei takistaks, võib olla vajalik otsustada tema ametikohustuste täitmise ajutine peatamine.
- 92 Kuid Euroopa Kohtul tuleb EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teises lõigus talle antud pädevuse raames kontrollida, et asjasse puutuva juhataja suhtes ette nähtud ajutine keeld täita oma ametikohustusi oleks kehtestatud ainult siis, kui esineb piisavalt kaudseid tõendeid, et ta on süüdi tõsises üleastumises, mis sellist meetet põhjendab.
- 93 Käesolevas asjas väidab puudutatud isik Euroopa Kohtus, et ta ei ole süüdi üheski üleastumises, milles teda süüdistatakse. Nagu ka EKP, leiab ta, et Läti Vabariik ei ole tema süü kohta esitanud ühtegi tõendit. Tegelikult ei esitanud Läti Vabariik Euroopa Kohtu menetluse kirjaliku osa käigus ühtegi esialgset tõendit korrupsioonikahtluse kohta, mille tõttu uurimine algatati ja vaidlusalune otsus vastu võeti.
- 94 Kohtuistungil palus Euroopa Kohtu president Läti Vabariigi esindajatel edastada Euroopa Kohtule lühikese aja jooksul vaidlusaluse otsuse vastuvõtmist põhjendavad dokumendid ning need esindajad lubasid seda teha. Kuid nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktides 125–130, ei tulene ühestki Läti Vabariigi poolt pärast kohtuistungi toimumist esitatud dokumendist tõendavaid asjaolusid, mis oleksid käsitletavad piisavate kaudsete tõenditena puudutatud isikule esitatud süüdistuse põhjendatuse kohta.
- 95 Euroopa Kohtu kantseleisse 8. jaanuaril 2019 saabunud kirjas pakkus Läti Vabariik välja, et ta esitab „mõistliku tähtaja jooksul“ muid dokumente, taotlemata seejuures, et uuendataks menetluse suuline osa, mis oli kodukorra artikli 82 lõike 2 alusel pärast kohtujurist ettepaneku esitamist lõppenuks kuulutatud. Teises, 30. jaanuari 2019. aasta kirjas pakkus Läti Vabariik uuesti välja, et ta võib tõendeid esitada, ja taotles menetluse suulise osa uuendamist. Kuid sellele tõendite esitamise pakkumisele, mis tehti Euroopa Kohtule nõupidamiste staadiumis, ei kaasnenud ühtegi põhjendust, mis seletaks dokumentide hilist esitamist, mida nõuab Euroopa Kohtu kodukorra artikli 128 lõige 2. Nimelt ei ole kriminaaluurimise käik Läti valitsuse kirjeldatud kujul selles küsimuses asjakohane. Lisaks ei sisalda viidatud tõendite pakkumine ühtegi konkreetset või spetsiifilist märkust nende dokumentide sisu kohta, mille esitamist Läti pakkus. Neil asjaoludel ja arvestades menetluse kiirendatud laadi, tuleb tõendite pakkumine ja menetluse suulise osa uuendamise taotlus tagasi lükata.
- 96 Järelikult saab Euroopa Kohus ainult tuvastada, et Läti Vabariik ei ole tõendanud, et I. Rimšēviči ametist vabastamiseks oli piisavalt kaudseid tõendeid selle kohta, et ta on süüdi tõsises üleastumises EKPS ja EKP põhikirja artikli 14.2 teise lõigu tähenduses, ja seega nõustub Euroopa Kohus väitega, et see otsus on põhjendamata. Seega puudub vajadus hagi muude väidete läbivaatamiseks.
- 97 Eeltoodust tuleneb, et vaidlusalune otsus tuleb tühistada osas, milles see keelab I. Rimšēvičsil täita oma ametikohustusi Läti Panga presidendina.

Kohtukulud

- ⁹⁸ Vastavalt kodukorra artikli 138 lõikele 1 on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna Läti Vabariik on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb tema kohtukulud jätta tema enda kanda ning EKP kohtukulud vastavalt tema nõudele välja mõista Läti Vabariigilt.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

- 1. Liita kohtuasjad C-202/18 ja C-238/18 kohtuotsuse huvides.**
- 2. Tühistada Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojsi (korruptsiooni ennetamise ja tõkestamise büroo, Läti) 19. veebruari 2018. aasta otsus osas, milles see keelab Ilmārs Rimšēvičsil täita Läti Panga presidendi ametikohustusi.**
- 3. Jätta Läti Vabariigi kohtukulud tema enda kanda ja mõista temalt välja Euroopa Keskpanga (EKP) kohtukulud.**

Allkirjad